

[p. 90]

V. Deine-Meu.

Het was een bitter koude Decemberdag, toen op den landweg tusschen E. en D. een rijtuig, met twee kloeke paarden bespannen, over de hard bevrozene sneeuw rolde.

Wie de man was die in dat rijtuig zat, vernamen wij niet, maar wel had Deine-Meu, die de hoeve Het Uiversnest bewoonde - welke hoeve juist aan den weg lag - gezien: dat de mins in 't rietuug, zien koetsier had oangetikt, waarop deze met de zweip had achterum gesloagen, zoodat 'n jungske van vijf of zes joar, dat achter op stong, en met zien verkleumde henjes 'n iesder of 'n ding had vastgehouden, van de treê af, en veur dood op den weg was neêrgevallen.

Dat had Deine-Meu gezien, en Deine-Meu was 'n mins dat meer gevuul in 't lief had, dan de meisten van 't derp wisten.

Deine-Meu zei niet veul en Deine-Meu lachte sints joaren niet meer; da's waar!

Deine-Meu had in d'r tied, mennig en een met de kous op de kop noar huus loaten goan, en as ze nou van trouwen of trouwerij heurde, keek ze grommig, da's ook waar!

Maar - zei ze niet veul, Deine-Meu dacht: 'bêter gezwêgen dan gekheid geproat;' da's waar!

[p. 91]

Lachte ze sints joaren niet meer, Deine-Meu had alles ook weg zien goan wat 'r lief was gewêst: voder, moeder, bruurs en zusters, en alleen 'n vierjoarig dernje, 'n bruurs kiend, was overgebleven. Dat dernje had ze noa zich genomen.

'As alles in 't schip geet wa'j lief hebt, en a'j dan moerzalig allinnig op wal blijft, dan ku'j 't lagchen wel loaten; da's waar!

Keek ze grommig, as ze van trouwen heurde.... Deine-Meu had ook zoo hier en daar eens gekeken, en gezien, dat de mansluu, as de erste gloed 'r af was, dukkels bullebakken woaren, en de vrouwlui as de melk afgereumd was, zoo schroal kosten wêzen: da's waar! En had Deine-Meu: Hannes, en Teunis, en Êvert met de kous op de kop noar huus loaten goan, zij had Miechel niet vergêten, die, toen zij achttien en hij negentien joar was, met die fransoos Napoleon noar Rusland was getrokken, vanwoar ie nooit was thuis gekomen. Ze had 'm niet vergêten: umdat ie de eenige was gewêst, die 'r gevraagd had toen ze nog moar 'n afhankelikke dern was, en de anderen woaren

1) Klappen, slaan

2) Poffen, borgen

3) Rijtuig.

gekomen toen ze boas van de boel was, moar minder naor Deine-Meu dan wel noar 't Uiversnest hadden gekeken. Da's óók waar!

Deine-Meu had meer gevoel, dan de meesten van het dorp meenden.

Den schamel gekleeden jongen, door den koetsier van het rijtuig zoo onzacht getroffen, had zij zien vallen, en terstond naar buiten getreden, naderde zij het knaapje en vraagde hem, wie hij was en waar hij te huis behoorde.

De jongen gaf geen antwoord, maar schreeuwde van pijn en koude uit al zijn magt.

‘Geurt!’ riep de eigenaresse van 't Uiversnest haar bouwknacht toe, ‘breng gij dien stakkert is êfkes noar binnen, de jong het 't biester te kwoad.’

De jong had het wel te kwaad, want een geruime tijd verliep er, eer hij door warmte, een weldadige rust, benevens eenige versterking van binnen, in staat was om op de vragen, die zijne gastvrouw hem deed, te antwoorden.

‘Woar kom ie van doan, jungske?’ vraagde Deine-Meu eindelijk.

[p. 92]

‘Van huus,’ antwoordde het kind.

‘Van huus? woar is oe huus menneke?’

‘Bij voader.’

‘Hoe heit oe voader, kerlje?’

‘Teunis heit ie; maar hie kiekte altid zoo vuul, krek als Tax.’

‘Wie is Tax?’

‘Tax! wel Tax van noast ons, die ielk mins in de been biet.’

‘Maar oe vader zal toch niet bieten, jungske?’

‘Nee, bieten dat duut ie niet, moar sloan kan ie, dat kan ie; ielken oavend krie'k woames, 1) en as voader - zoo as Bart van noast ons zeit - bezoopen is, dan sleet ie nog harder, en as 'k dan mot greinen, of 'n hout griep en weêrum sloai, dan wordt voader nog vuulder als vuul, en nou....’

‘En nou...?’ herhaalde Deine-Meu vragend.

‘Joa, nou van merrege,’ hernam het kind, ‘was ik uut gewêst um, zoo as ze 't nuumen, kloare te hoalen, moar brogt de lêge flesch thuus, umdat ze niet langer poften 2) . Voader wier zoo vuul, dat ie me met 't heufd tegen de deur kwakte, en - toen 'k begost te greinen, toen zei ie: ‘Smerlap, zu'j den bek houwen!’ en toen 'k nog harder schraauwde, pakte voader mien in 't wammes en smheet mien de deur uut.’

‘He'k z'n leven!’ riep Deine-Meu. ‘En toen, kerlje?’

‘Toen greind'k nog veul harder en liep wa'k lopen kos, umda'k ielk'reis docht da'k voader heurde. In 't letst kwiem 't gevoar 3) achter mien oan; 't goeng langs mien heer, en, toen zie 'k 'r achterop gekropen, en 'k meinde da'k dood was gegoan, moar nou... nou kan ie me toch niet kriegen..... is 't wel....?’

‘Oe voader....?’ zeide Deine-Meu vragend; en op een knikken van het knaapje schudde zij het hoofd en zuchtte: ‘Teunis! Teunis!’

[p. 93]

Terwijl Deine-Meu den volgenden morgen, wel toegestopt, op haar kerreke gezeten, naar het naburige D. reed ten einde Teunis te spreken, liet zij den kleinen Paul op het Uiversnest achter, en Anneke, de vierjarige meuzegster van Deine, stond met het vingertje in den mond, toen de vrouw weg reed, en het jonkske haar nawijzende vraagde, of zij - Deine - ook sloan kos.?

Anneke durfde geen woord te zeggen; zij begreep ook het regte van die vraag niet. Sloan! dat deê de klok as 't tied van sloan was, moar Deine, nee, dat had ze nooit gedaan.

Deine had van de klok geleerd dat slaan op tijd nuttig is, maar vóór dien, verwarring brengt.

't Was bij Anneke nog geen tied gewêst.

Een dotje was ze, dat kleine, blonde aanvallige ding; een dotje in de volste beteekenis van het - in dien zin gebezigde woord.

Drie en een half jaar slechts mogt ze de ouderzorg genieten. Hare ouders waren bij den goeden God, zoo als Deine-Meu zeide, in den Hemel; en ofschoon Anneke nog niet regt begreep, hoe ze daar boven waren gekomen, umdat 'r toch geen gat in de locht was, zoo geloofde ze gaarne wat men haar zeide, maar bleef nog altijd in 't onzekere, hoe 't dan meugelik was: dat Deine-Meu, zoo dukkels as ze noar de kark goengen, op 't karkhof wees, en zei ‘Doar liggen ze.’

't Was 'n dotje, dat blonde dingske; keuvelen kon ze - wanneer ze althans met haar moei alleen was - dat 't zoo'n aard had, en de pop, die haar op de laatste kermis gekocht was, werd zoo trouw en moederlijk door het meisje verpleegd, dat ze menige moeder tot voorbeeld had kunnen dienen.

1) Schommel.
2) Mondje vol.
3) Bij het dorss
oliezaad, schenkt
eigenaar of eigen
huurlingen en in
hebbende arbeide
zooveel jenever a
verlangen.

Anneke ging ook op school, en ofschoon ze in 't eerste wel geprutteld en geflikkeflooid had, um moar thuus te blieven, ze had er nou al meer schik in, veural nou ze in 't Spa-a al 'n heel eind wied was.

Wat Anneke hinderde bestond in dat allinnig noar huus goan. Van school tot aan Reinderts was 't niks, went dan gong ze met Gijs en Mieneke meê, moar verder.....

[p. 94]

en Geurt de bouwknacht zuumde zoo dukkels um 'r tegen te goan. Bang was ze wel niet, moar 't vonder bij den appel-bongerd was zoo smal en de leuning was zóó hoog, dat ze d'er hoast niet bij kos kommen.

Paul, die te vergeefs op de vraag: 'of de vrouw die doar wegreê ook sloan kos,' een antwoord wachtte, streek zich over den zwarten krullebol, en wilde eindelijk weder iets zeggen, toen 't meisje, zeker aan 't schoolgaan denkende, blijkbaar verlegen en met neder geslagene oogen vroeg:

'Blief ie bij Deine-Meu en goa'j dan school ook?'

't Was altijd een dreigement voor Paul geweest: 'A'j niet wilt, dan zu'j noar school toe.' 't Sprak dus van zelf dat Paul geen hoog denkbeeld koesterde van de genoegens die daar gesmaakt werden, en de woorden: 'k Wou nog liever,' bewezen, hoe weinig zijn jong harte naar die plaats der vorming verlangde.

'k Ken al tot lui-ui, foei-oei,' hernam het dotje terwijl ze niet zonder zelfvoldoening met haar hoofdje knikte, 'heur moar....' en ze begon van de spa af, tot aan de gezegde woorden toe het geleerde te herhalen.

'Dat ken ikke niet,' zeide Paul, en hij zag Anneke aan, alsof ze een hokus pokus vertoond had.

'En as 'k wat grooter bin, dan krieg 'k 'n pen ook, en 'n lei, en 'n griffel, moar as Geurt dan niet kumt, dan durf 'k in 's geheel niet over 't vonder....'

't Vonder....?' herhaalde Paul. 'Mo'j over 't vonder?'

'k Zou alles loaten vallen, as 'r geen mins was die me vast hieuw,' hernam de kleine, 'en veural as 't zoo glad is as nou.'

'Moar dan zal ik oe wel vasthouden,' hernam Paul snel; 'k zie 'r niks bang veur, en 'k geleuf zelfs, da'k ou best dragen kan.'

'Nee, nee, nee!' riep de kleine angstig, terwijl Paul haar om het teedere lijfje vattend, haar werkelijk van den grond ligtte en al zijn krachten inspande om het meisje een eindweegs over de deel te dragen: 'Nee, nee!' maar,

[p. 95]

weldra ging de vrees over, en toen Paul haar op den grond zette, vraagde zij, of hij ook, krek as Geurt, op den rug kon dragen? en, toen Anneke spoedig daarna op den rug van den zesjarigen Paul zat, toen had ze een pret, van belang; went, Paul deê krek as 'n perd: trappelen met de voet, en steigeren en gronnikken, o zoo oarig dat ze 't niet houwen kon van 't lagchen.

't Jongske, eindelijk vermoeid van de diensten die hij als rijpaard bewees, viel behoedzaam met zijn berijdster in een hoop hooi neder dat tot voeder voor het vee, op de deel lag.

'Zie zoo,' zeide Paul, en 't meisje lachte nog en riep in verrukking: 'Zoo op 't perd; wi'k wel altied noar school en weêrum.'

De eigenaresse van 't Uiversnest reed naar D. Haar kerreke, door Willem den arbeider bestuurd, liet ze op den grooten weg achter en sloeg een zijweg in, die haar naar de hut van Teunis Dissel voerde.

Zij klopte aan.... Geen antwoord. De deur openende trad zij het kleine vertrek binnen, en zag tot hare verbazing, dat Dissel op een stoel zat te slapen, terwijl een zwaar geronk haar duidelijk deed verstaan, dat die slaap geen gewone was.

'Nog véúr den middag!' dacht Deine. 'Is Teunis dan geen errebeijer op 't huus van C. meer? Zou 't woarheid zin wat 't jungske zei?' en, den slaper genaderd, klopte ze hem op den schouder en riep luide: Dissel! Dissel!'

'Hê....?' zei de slapende, en wreef zich de bezwaarde oogen.

'Ik wou oe spreken, Dissel,' hernam Deine, 'ken ie me niet....? 'k Zie Deine Woesting van 't Uiversnest.'

't Uiversnest!' herhaalde de slaapdrunkene, zonder op te zien, 't Uiversnest! 't is me krek allins, loa'k moar sloapen.'

'Nee,' herhaalde Deine, terwijl zij den man sterker schudde, 'ge mot wakker blieven; of kan 't ou dan niet schêlen, woar oe junkske, woar Paulke bleef, die giesteren is weggelooopen?'

[p. 96]

'Paul?' zeide de man terwijl hij zijn oogen tot de vraagster ophief, en hernam eenige oogenblikken daarna, terwijl hij Deine lodderig aanzag: 'Is ie d'r weêr, de jong....?'

't Had Deine Woesting meer moeite gekost dan men oogenschijnlijk zou gezegd hebben, om Dissel's woning binnen te gaan; hij toch was 't gewêst die, as knecht op 't Uiversnest, hoar, veur 'n goeije twintig joaren gevraagd had, moar, krek as Hannes 'n joar eerder, en Evert 'n moand of wat loater, met 'nee' was afgezakt. Teunis - zij wist het - had noaderhand arg en veul kwoads van heur afgegêven: dat ze knieperig en gierig en kwêzelig en nog zoo veul meer was; dat ze hum erst had oangelokt, moar, as 't op trouwen zou, uut angst veur de schijven, had afgeschêpt. Ja, ze had er tegen op gezien, de zestigjarige - die ook al vernam, dat Dissel haar de ouwe tooverkol noemde, - om den man weder te vinden die sints dien tijd, - toen 't ook al niet heel pluus met de kloare was - zien kracht en zien magt had vergooid. Ze had er tegen op gezien om hum 'n gunst in zien belang af te vroagen; moar nou.....nou ze d'ellende zoo groot zag.... nou ze alles vond nog arger as ze van 't jungske verstoan had: nou had ze geen opzien of roarigheid meer, maar gaf door krachtige woorden te verstaan, hoe Paul in haar huis kwam, en besloot met het voorstel: om den jongen aan hare zorg af te staan; den eenig overgeblevene van een zestal dat God geschonken, doch waarvan Hij er vijf had terug genomen.

Nadat in vroegere jaren de speculatie op de eigenaresse van 't Uiversnest was mislukt, trok Teunis Dissel, de knecht, naar een naburig dorp.

't Ging met hem eenige jaren van den eenen boer op den ander. Nu eens om deze, dan om gene voor Teunis weinig vleijende reden, kon hij immer weêr elders zijne diensten aanbieden, tot dat hij ten laatste, na als vaste arbeider op 't huus van C. in zijn oude woonplaats te zijn aangenomen, eene vrouw nam, die er heerlijk in slaagde om den man op 't regte spoor te houden. 't Scheen evenwel alsof er op dien echt geen zegen mogt rusten, want, vief kleintjes

[p. 97]

woaren weggehoald véúr dat ze 't loopen kosten, en zeuven joaren noa de trouw, had moeder Geurtje 't leven van Paul met het heure betoald.

Teunis had verechtig van Geurtje gehouwen. Geurtje was 'n knap wief gewêst en had, met uut schoonmoaken en wassen goan, nog al oarig wat bij gebrogt. Teunis had 'n heel ander lêven gehad, en as ie 't noagoeng, dan was ie 'n mins gewêst, en misschien de knapste errebijer die 'r in 't derp liep, al was ie dan ook geen boer op 't Uiversnest. In de kroam van Paul had Geurtje den lesten oajem uitgebloazen, en Teunis had gegreind, krimmeneel had ie oangegoan en op 't kleine jungske gevluukt, krek of die 't helpen kos dat zien moeder dood was.

Helaas! na Geurtje's dood was Teunis tot zijn oude natuur wedergekeerd. Niet bestand om zonder die leidsvrouw op den nieuw gekozen weg voort te gaan, sloeg hij aan 't twisten met God, en beschouwde den kleinen Paul niet als een geschenk van Hem, om de smart over haar die hem ontnomen werd te lenigen, maar wel als een voorwerp, dat hem zijn geluk had ontroofd, en dat ie dus met lêje oogen most oanzien.

Arme Paul! geen moeder hebben, afhankelijk zijn van de menschlievendheid eener vreemde, of - 'geschopt en getrampt' worden door een vader, die vol bitterheid de

nagedachtenis zijner ontslapene vrouw schendt, en, haar en zijn kind vergetend, in weinige dagen weder afbreekt wat hij met haar opbouwde; die zich zelven voor den arbeid onbruikbaar, en, als dienaar van dezen weggezonden, zich verder tot een dienaar, neen, een slaaf van den duivel heeft gemaakt, van den duivel, die men drank noemt. Arme Paul, uw lot was niet benijdenswaard!

Nog geen uur nadat Deine Woesting den man zoo rampzalig had wedergevonden, die haar vroeger om het UIVERSNEST en hare hand vroeg, zat zij weder op haar kerreke en reed over den bevrozen sneeuwweg huiswaarts.

Dissel was tevreden gesteld. Wel had de man, die maar ten deele zijn roes had uitgeslapen, bittere woorden toegevoegd aan de goede vrouw die zijn kind naar ligchaam

[p. 98]

en ziel wilde redden, en die ook tot hem woorden van opwekking en liefde sprak, maar toch, die voorname zaak waarom Deine kwam, had hij toegestemd. 't Was Dissel krek 't zelfde; of wel, 't was hem bêter dat de jong weg bleef; 't was 'n sjenkert die 'n onnutte opêter was, en, ofschoon Teunis dit alles niet zeide hij gaf toe dat de jong weg zou blijven as Deine toesloeg, dat ie jaarliks zóóveul zou hebben, umdat de jong al gaauw in den tabak of op 't hooiland oan 't verdienen kos kommen.

Paul's aanleg bij zijn goeden aard, - dat erfdeel eener vroeg ontslapene moeder, - gaven aan Deine-Meu de meeste voldoening van haar menschlievend bedrijf. Ze had Geurtje gekend, Geurtje, die wel is mik was kommen êten, as heur voder de pacht van zien erfke brogt. Ze had Geurtje gekend as 'n goeije dern, en loater, toen ze heurde dat ze met Teunis getrouwd was, toen had ze de dern bekloagd, umdat Teunis de regte niet was. Ze had verwonderd gestoan dat alles zoo goed gong, moar meêlijen gehad toen ze loater heurde dat 't ielkreis met de kienders mis was. 't Gemoed was heur vol geschoten toen de knappe huusvrouw, die de boel zoo krek bij mekoar had gehouwen en Teunis tot 'n werkzaam mins had gemaakt, was afgesturven. Ze had weemoed gehad, ook um de kleine noabliever, en toen ze, nog geen half jaar geleden, van Dissel de zuuplap heurde sprêken en dat de kleine Paul goande weg de schav uut van 't derp most worden, toen had ze al gedocht, of ze um Geurtje's wille d'r ook wat oan doen kos, tot dat Gods bestiering heur den toetreê had aan de hand gedaan.

Ja waarlijk, de meeste voldoening vond Deine voor het goede dat zij aan Geurtje's kind bewees. 't Was 'n oardig jungske die kleine Paul; de kleine streken, die, in den aanvang ontdekt, met verstand werden bestreden, verlieten hem weldra geheel, en 't boompje, nog teeder, met zachtheid gebogen, verhief weldra van alle bogten bevrijd, zijn kruin, tot vreugde van haar die het kweekte.

[p. 99]

't Schoolgaan, waarvoor het verwaarloosde kind een afschrik was ingeboezemd veranderde weldra in een blij genieten; want, er henen gelokt door het aardige denkbeeld om Anneke te geleiden en somwijlen te dragen, was ook het verblijf in die school hem danig meêgevallen, en, daar Paul toch ook wou weten wat Anneke kon, zoo leerde hij met lust, en was zelfs spoedig zóó ver, dat ie Anneke de boas wier. 't Was aardig om die twee kleinen te zamen waar te nemen. Onafscheidelijk waren zij den ganschen dag bijéén. Stond Anneke aan Deine's zijde om naar een vertelling van Roodkepke of Blaauwboard te luisteren, dan stond de zwarte krullekop noast of achter het dernje, met hóár henje in 't ziene, of wel met zien erm um Anneke's köpke.

Liep Paul noar de dêl toe um de roodbonte 'n wiske hooi méér te geven dan de andere beesten, umdat de roodbonte zukke mooie horns had, dan kwam Anneke ook al oanloopen en streek de roodbonte as ie vrat, met 'r henje over zien kop, went, Paul vond dat die bonte 't mooiste was, en doarum vond ze 't ook. Had Paul iets misdaan, waarover Deine-Meu met regt ontevreden was, en kreeg ie dan 's mergens geen kees of botter op de stoet, dan keek Anneke nog veul beduuster en benaauwder as Paul eiges, en, striek en zet was 't dan, dat ze in 't noar school goan 'n stuk van heur botteram, dat ze stillekes bewoarde, aan 't jungske gaf. Was Anneke soms wat arg wild gewêst - went wild kon ze doanig wezen - en had ze dan heur jekske of rökske gescheurd, dat ze van Deine-Meu roazes kreeg, dan wist Paul 't altied uut te leggen, dat hie 't gedoan had en Anneke 't niet helpen kos, went, Anneke was zoo'n oarig dernje, en as Anneke greinde dan wier Paul zoo roar en zoo triestig: veul liever goeng ie zonder êten noar bed, as dat Anneke één troan zou loaten.

En Deine-Meu....? Wat ook de dorpelingen van de ouwe vriester mogten afgeven, dat ze zoo stroef, en zoo strak, en zoo knieperig was, gelukkig zij hoorde het niet, en al had ze 't gehoord, het zou haar weinig gedeerd hebben, want, zij had in die kinderen hervonden wat ze met Miechel,

[p. 100]

die in Rusland bleef, en met al die bloedverwanten, waar ze zooveel van gehouden had, verloor: ze had liefde terug gevonden. Ja liefde, want Deine-Meu hield van Anneke en Paul, alsof het kinderen van Miechel en haar geweest waren, en wederkeerig hadden eigen kinderen zich niet sterker aan de goede vrouw kunnen hechten dan Anneke en Paul het deden.

Ja, keek ze nog dukkels zwart en duuster as ze 't spinnewiel liet snorren, en aan alles en alles dacht wat haar in 't leven weêrvoer, de bouwknicht kon niet zoo als vroeger volhouden, dat hij Deine nooit zag lagchen; niet zelden toch tooverde het eenvoudig en onschuldig gesnap der kinderen de goede vrouw een glimlach op 't gelaat, en, als Paul soms op de deel aan Anneke wees, hoe ze köpke most keukelen, en 't derntje dan erst niet dorst, moar 't eindelijk woagde, en, op zied af in 't hooi viel, dan zei ze wel, dat Anneke wiezer most wêzen en geen jongensspullen doen, moar dan lachte ze toch! verrechtig ze lachte, en dan lachte Geurt en Paul en Anneke ook, en dan begosten de koeijen ook krek te bulken of ze lachten, en de hond te springen en te blaffen, en de

kalkoenen die op 't arf liepen te lagchen dat ze schoaterden, en dan was 'r 'n vrolikheid op 't Uiversnest, zoo as 'r sinds joaren niet gewêst was.

Dan lachte Deine-Meu en had schik, en werd dankbaar dat ze op haar leeftijd nog vreugde aan die kleinen mogt beleven, dankbaar! dat ze in Anneke-nicht zoo'n oardig dernje, en dat zij Paul, het verwaarloosde maar nog niet verdorven kind, had mogen redden uit de strikken van zonde en ellende die hem omringden, waarom Geurtje van uit den hoogen hemel dankbaar op haar zou nederzien. Ja, het leven verkreeg op nieuw waarde voor haar, die wel eens had gezucht om inwoning daar boven de wolken; die omgang met kinderen schonk haar allengs een kinderlijke tevredenheid, en, toen Deine eens op een zomeravond het koe-touw met twee einden aan den tak van den dikken eik liet binden, en 'r 'n plenkske tusschen liet sloan, en Paul doar op goeng zitten, en Anneke noast zich zette, en heur

[p. 101]

vast hieuw, umdat ie doods bang was dat Anneke vallen zou, toen was 't Deine-Meu eiges die den bungel 1) oan 't bungelen miek, en 'n gezigt zette zóó tevrêjen, as of ze nog in den tied was, toen Miechel hoar bungelde.

Tien jaren verlieden er zonder dat er op 't Uiversnest eenige belangrijke verandering kwam. Deine-Meu werd wel ieder jaar een jaartje ouder, maar ook ieder jaar zag ze al meer en meer de boompjes groeijen en bloeijen, waarvan zij, toen ze nog twijgen waren, vrijwillig de verzorging op zich nam. Anneke was op haar zestiende jaar gelijk aan den gouden regen die in de rij der voorjaarskinderen een zoo schoone plaats bekleedt. Paul, bijna twee jaren ouder, gelijk aan den jongen eik die met zijn sierlijke en krachtige armen het boompje dat aan zijne zijde opwast, voor de ruwe stormen beveiligt, terwijl de nu zeventig-jarige Deine, in de schaduw gezeten, zich in de schoonheid en kracht dier beiden verlustigt.

Lief zag Anneke er uit: het hagelwitte mutsje omgaf een bevallig boerinnen-kopje, dat menig jong gemoed - oan 't prakkezeren brogt; handig was ze in 't melken, handig in 't karnen, handig in 't botter kneejen, handig in 't breijen en handig in 't neejen ook.

Flink zag Paul er uit: vrolijk was ie, krachtig van ligchaamsbouw, kloek in 't werken, kloek as de ploeg deur de klei most, kloek as 't koren gemeeid of 't heui most geopperd worden; kloek was ie in alles wat ie dee, en zelfs bij de zoaddors was 'r geen mins die Paul ooit, al was 't moar één slukske of één munje vol 2) zag gebruiken, en veul minder nog had onbekwoam gezien 3). Dat Anneke en Paul van Deine-Meu hielden, daar twijfelde geen mensch aan, en dat Paul Anneke naar de oogen zag

[p. 102]

en dat Anneke den knappen jong meer as meer liejen mogt, daar twijfelde evenmin

1) In de lente.

iemand aan, maar, al keek Harmen ook regts en Arie links, as ze in de kark Anneke noast Deine Woesting zagen zitten, Anneke keek altied veur zich uut, langs de krullekop van Paul hen, dommeneer vlak in 't oangezigt.

Weinig belangrijks was er in die tien jaren sedert Paul's inwoning op 't Uiversnest voorgevallen. Ééne zaak behoeft vermelding:

Op zekeren avond, ruim een jaar na Paul's aankomst, was er - toen de kinderen reeds naar bed waren - vrij hevig op de achterdeur der hoeve geklopt, zoodat Kees, het waakzame dier, 'n kêl opzette as of ie vermoord wier.

Geurt de bouwknacht was 'r op afgegoan, en 'met veul spullen en dinksigheden' was ie kort doarop kommen zeggen, dat Teunis Dissel er was, die de boerin is sprêken wou.

Teunis was binnen gekomen. Miesderoabel schuuns en schots had ie 'r uut gezien, nog veul arger as toen Deine d'erste keer noar D. ree, um hum te sprêken. Arg had ie noar de kloare gerooken en zoo roar had ie geparlechant, dat Deine-Meu lang most wachten eer ze verstond, dat Dissel noar d'Oost wou, um op 'n tabaksplantoazie - zoo as ze 't nuumden - werkzoam te wêzen.

Teunis had geheurd dat Doris Janssen in d'Oost, 'n lêven as 'n prins had. Hij - Teunis - kos de tabakkerij krek zoo goed as Doris denken dorst, en 'kort en wel' zei Teunis, nadat hij ruim een half uur in 't honderd had gesproken: 'a'j nou mien uutzet, de spullen oan 't lief mein ik wilt betoalen en reisgeld geven, dan ku'j 'm houwen; moar 'k zie verdreed a'j 'm anders 'n dag langer in huus hebt.'

Dat Teunis Paul bedoelde zal de lezer begriipen, en tevens zal hij gevoelen dat de goede Deine-Meu 'n roar gevuul kreeg, en dat ze mooi in de soes en de moalerij kwiem, tot dat ze, noa veul geproat en veul gehaspel, zei, dat Teunis mergen 't oavend weêrum most kommen,

[p. 103]

en dat ze hum dan zeggen zou wat ze besloten had. En Teunis kwam 's anderen daags 't oavend weêrum, en Deine had 'n pampier liggen, woar Teunis zien noam onder most teikenen, teikenen dat ie zien zeun Paul oan Deine Woesting veur 'n vette koei afstong, dat ie 't jungske nooit zou reklemieren en dat Deine veur 't kind as 't hoare zurgen zou.

Of de opbrengst van de koe voldoende zou wezen om zijn voornemen te volvoeren, daaraan dacht Teunis niet, maar die koe lachte hem zóó tegen, dat hij terstond toebeet, zijn naam met een ontzenuwde hand teekende, en den volgenden morgen toen de kinders in school waren nog eens terug kwam, om den prijs voor zijn zoontje te halen.

Het hooi was binnen, en ook de rog en weitoogst lag reeds voor het grootste deel in de twee hooge bergen gepakt, toen Geurt de bouwknicht met 'n karvracht weit de hooge schuur van 't Uiversnest binnen reed en aan de boerin zeide dat deur spullen en dinksigheden, Paul erst binnen 'n half uurke met de letste vracht, die op de boerenwoagen was geloajen, t' huus zou kommen.

Inderdaad, de laatste vracht was onderweg, en boven het graan uit wuifde een groote wilgen tak, ten bewijze dat de oogst gelukkig was ten einde gebragt. Op het vóórbankje van den wagen zat Paul, en liet de neije perds, die Deine 's leintes 1) gekocht had, 'n goeije gang maken, want, het schemerde al, en Anneke, die op 't land tegen den beste had opgegoaveld en nou noast 'm zat, verlangde, zoowel als hij, noar de riestenbrij die Deine zou oanrigten, as de leste vracht t'huus was.

‘Jong, jong, veurzigtig!’ zeide Anneke: ‘de perds goan 'n straffen gang.’

‘A'j bang bint, Anneke, dan za'k wat tegenhouwen,’ antwoordde Paul, terwijl hij een vragenden blik op het meisje wierp.

[p. 104]

‘Bang! bang! nee bang zie'k in 's geel niet, dat weet ie wel, Paul;’ hernam het meisje, ‘moar, 't is jong volk da'j 'r veur hebt, a'j ze moar goed in den toom vat.’

‘Nou, of 'k niet voaren kos,’ sprak Paul weder. ‘Denk moar oan 't veurig joar weinter; weet ie wel, Anneke, toen 'k oe van E. afhoalde?’

‘Toen 't zoo duuster was,’ zeide het meisje.

‘En zoo glad op den diek 1) da'k geen stuur in de wagen kos houwen, en d'ouwe perds, die êvel stram in de beên woaren, ielkreis uutgleejen.’

‘Hê!’ zeide Anneke, en grieselde er nog van.

‘Weet ie wel, toen ie me zoo dukkels in den erm kneep.....?’ sprak Paul.

‘Nou, of ik!’ antwoordde Anneke.

‘En wat kreeg 'k, toen we goed en wel t'huus kwiemen....?’ vraagde Paul schalksch.

‘Loop jong, da' wee'k niet,’ zeide Anneke, en zag links naar den grond.

‘Veur 't munje 2) ; veur 't munje, hê, hê, hê!’ lachte Paul, ‘en of 't goed smiek, nou, doar ku'j over rêkenen. Anneke, as 'k nou t'huus kom zonder ongemak.... zeg, wa' krie'k dan....?’

‘Riestenbrij van Deine-Meu, hê, hê, hê!’ lachte het meisje.

1) Dijk.

2) Mondje.

‘Oleke dern....!’ riep Paul; maar eensklaps voelde hij zich weêr in den arm knijpen en zag, hoe de perds de ooren spitsten, en hoe ze, toen hij ze met een fikschen zweepslag kerrazie wou geven, op zied sprongen en begosten te springen. Wat ie ook deê, ze goengen achteruut, en terwijl Anneke schreeuwde en tegen Paul aandrong, bragten de schichtige paarden den zwaar geladen wagen al nader en nader aan den slootkant, zoodat hij juist wilde afspringen, om het span in den toom te vatten, toen reeds een schok gevoeld werd en de achterkant van den wagen - Gode zij dank! - tegen een dikken wilg was te regt gekomen.

[p. 105]

Door den wilgenboom op wal gebleven, sprongen Paul en Anneke nu weldra van het voertuig; Paul nam de perds bij den bek en trok ze vooruit, maar Anneke riep al weder: ‘Veurzigtig! veurzigtig! went - 'n kerl leit dwars over 't wagenspoor hen.’

Nadat Paul de paarden tot kalmte had gebragt, verzocht hij Anneke, dat ze er êfkes veur zoo goan stoan, en terwijl het meisje aan dit verzoek voldeed, trad Paul op den man toe, maar, ofschoon hij hem schudde, op zijne vragen kwam er geen antwoord, en duidelijk zag hij nu dat de onbekende persoon niet dood, maar zat was.

‘k Kan 't niet gebêteren!’ zeide Paul schouderophalend; nam den beschonkene onder de armen op, legde hem buiten het spoor, ging vervolgens naar de paarden terug, leidde ze tot voorbij den ellendigen mensch - woar de perds af gegriezeld hadden, en zeide tot Anneke, die ook zoo schichtig naar den man zag, of ze weêr op de woagen dorst of dat ze nou bang was.

‘Bang! nee - nog ens: in 's geel niet,’ en toen ze weêr veurop noast 'm zat, toen keek ze wel ielkreis op 't spoor, of 'r weêr wat lei, en as de perds de ooren spitsten, dan had ze Paul weêr in den erm willen kniepen, moar, ze hiew zich best, en, toen ze goed en wel met de vracht in de schuur stonden, en Paul fluusterde wat ie nou kreeg, toen zag Anneke rond of Deine-Meu 't ook zag, of Geurt, of één van d'anderen, moar, niemand was 'r.... en ze stak heur mollige snuutje veuruut en Paul kwam digter bij, en kreeg 'r een, en nam 'r nog twee... dat was drie.

Nadat de paarden waren ontspannen en op stal gezet, werd Paul met Geurt door Deine den weg op gestuurd, um te zien of die kerl nog op dezelfde steê lag.

Deine-Meu had meer gevuul dan de minsen wiesten, want, ze zei dat die kerl zóó niet mogt blieden liggen; 't was toch 'n mins. Paul en Geurt... zie... ze mosten 'm dan moar meê brengen, en achter de dêl in 't lêge geitenhok op 'n klamp strooi neêrleggen, dan kos ie mergen weêr afmarsieren.

Aan Deine's verlangen werd voldaan, en terwijl een half

[p. 106]

1) Wacht, blijf.

uur later den beschonkene op 't stroo lag, aten ze in de keukenkamer allegoar riestenbrij met kanêlsuiker, moar dacht Paul toch, dat 't munje van Anneke nog zuuter as kanêlsuiker was, en Anneke dacht, dat Paul toch knapper as knap was.

Naauw had de groote klok die in de huiskamer van 't Uiversnest stond, het vierde uur na middernacht doen hooren, toen er beweging in het duistere geitenhok kwam. De man die er op stroo lag, en vervaarlijk had geronkt, wreef zich de oogen, rekte zich op een ontzettende wijze, en bromde eindelijk: 'Woar bin'k?' Uit den zwaren roes ontwaakt, kostte het hem heel wat inspanning om zich op te heffen ten einde zich het antwoord op die vraag te bezorgen. Eindelijk gelukte het hem, en, op een reet toetredende waardoor het aanbreekende morgenlicht boorde, onderzocht hij met een bevende hand, of het hem zou gelukken uit dit donkere verblijf te geraken, waarin hij zonder zelfbewustzijn gebragt werd.

Links was de reet, en regts heurde ie geproat. 'Dan goai'k zoover mit, Anneke,' klonk het, 'en tegen da'j dan gemolken hebt, za'k wel weêr oan de weerd zin, dan goan we ook zoam weêrum.'

'Goed Paul,' sprak een vrouwenstem, 'moar tuk 1) dan niet als te lang, went ie weet wel, dat Deine geerne het, da'k 'r bij teds weêr bin.'

Paul! Deine!! De man in 't geitenhok luisterde scherper, en had wel door de planken heen willen zien.

'Wacht jong,' sprak Anneke weder, 'k mot de melkkan nog op de rug hebben; help is...'

En toen hoorde de man verder een gestommel met het koperen melktuig en verder de woorden van Paul: 'Loat 'r nou ééne melkdern kommen, die 'r zoo helder en kloar as Anneke uutziet,' en verder Anneke's woorden na eenige oogenblikken stilte: 'Schei uut Paul! ge wordt mien als

[p. 107]

te astrant af;' en daarop van hem: 'Och mien snuupertje, 'k wor ook hoe langer hoe gekker,' en eindelijk op eenigen afstand nogmaals de stem van Paul: 'Geurt, ge mot zoo stond moar is zien, of die zuuplap zien roes het uutgesloopen.'

'Die zuuplap!!' bromde de man in 't geitenhok. 'Paul, Deine Woesting!! Verrechtig, 'k zie op 't Uiversnest.'

Ja, hij was op 't Uiversnest. Hij had er heen gewild, de beschonkene, maar de drank was hem de baas geweest en, waar hij had willen binnengaan, was hij binnengedragen.

Een half uur later zeide Geurt tot de boerin, dat de kerl, die zien roes uut had Deine 'n oogenblikke allinnig wou sprêken.'

'Gêf 'm 'n kwartje en loat 'm goan, zeide Deine.

'Hie steet 'r op um ou te sprêken,' antwoordde Geurt.

'Doe 'r 'n botterram bij,' hernam Deine, 'en loat 'm goan; zeg 'm, dat ie dankbaar mot zin da'k 'm giesteren oavend liet ophoalen.'

Geurt trok de schouders op en ging.

En ik zeg ou dan, da'k 'r spreken wil,' klonk het eenige oogenblikken later voor de kamerdeur, en - eer dat Geurt 't gebêteren kos, stond de kerl uut het geitenhok vlak veur de toafel woaroan Deine zat; veur Deine die in den biebel las.

Al was Deine-Meu in d'r één en zeventigste jaar, haar gezicht had ze nog best, en toen ze den vreemde dus aanzag, kon ze een: 'Is 't meugelik!' niet weêrhouden, want, in den haveloozen man met de verglaasde oogen en den ruigen baard, had ze aanstonds Pauls vader, Teunis Dissel herkend.

'Teunis! Teunis! is 't meugelik!' herhaalde de oude vrouw. 'Gij hier... is 't meugelik! is 't meugelik!'

'Joa, 'k zie 't verechtig eiges,' zeide Dissel, 'en 'k zie 'r mieseroabel oan toe, ook...'

'Geurt, goa gij moar heer,' zeide Deine tot den bouwknecht die met groote oogen den man beschouwde: 'as 'k ou neudig heb, dan za'k oe roepen.'

[p. 108]

Geurt ging.

'k Zie doanig in 't achterruut gekomen,' hernam Dissel en zette 'n lillik gezicht. Deine-Meu keek noar 't vuur en nam de vuurlêpel, en lei 'm zóó, dat 't moar 'n handtast was, went.... Dissel trok zoo'n iesderig gezicht, en ze wou niet dat Geurt binnen zou wêzen.

'k Het in d'Oost 'n ongelukkig lêven gehad en....'

'In d'Oost, In d'Oost!' riep Deine-Meu, 'wou ie me leugens op de mou smêren, as of ik niet wiest da'j as schandoal in 't groote pakhuus gebrogt zint.'

‘Hê....!!’ klonk het uit Dissels mond, en 't was hem alsof ie 'n iesbad kreeg.

‘k Zie oud, en sinds da'k oe 't lest zag, zelfs veul ouwer geworden,’ hernam Deine, ‘moar 'k dank God, da'k ze alle vief nog bij mekoar heb. Ge kunt proaten en liegen zoo veul a'j wilt, moar 'k weet moar als te goed wa'k weet, en da'j van kwoad tot arger ziet gekommen en da'j, in steê van oe veurdeil te zuuken, 't beest da'k oe gaf verbrast en verzopen hebt, da'j toen in Amsterdam - joa menneke, we lêzen wel geen kranten, moar in de tegenwoordige tied ku 'j d'r toch wel achter kommen - da'j in Amsterdam hebt gestolen en da'j toen tien joar hebt gebromd, zie, dat wee'k allemoal meer as best; moar - da'j astant genogt zoudt wêzen um mien onder d'oogen te kommen, gij Teunis, gij.... die.... nee.... nee.... dat ha'k niet kunnen denken.’

Toen Deine ophield met spreken, beefde zij er van. En wél mogt zij beven: ze had het met dien man ook zoo best gemeend. 't Beest dat ze Teunis schonk, gaf ze met een bijzonder oogmerk. Ze had gemeend dat Dissel, in het bezit van een, voor den geringen landman, zoo grooten schat, en opgewekt door hare laatste woorden: ‘Teunis, kiek erst nog is noar d'uijers eer da'j 't verkupt!’ zijn plan zou hebben vaarwel gezegd en een werkzaam en nuttig lid zijner gemeente zou geworden zijn. Ze had dommenei gesproken en geroajen is noar Teunis te goan, um de kerl in 't goeje spoor te helpen, moar... fluite! Teunis had krek zooveul noar d'uijers gekeken as ie noar

[p. 109]

de dommenei geheurd had, en, binnen acht doagen was ie vort gewêst en Deine-Meu zei hoe 't verder liep.

Wel betuigde Teunis met vervluukingen, dat Deine onwoarheid sprak, dat ie noar d'Oost was gewêst, dat ie dóár - zoo woar as God! - de olifanten, as hier de perds en 't vee, in de weerds had zien loopen, en de krinten en rozien' eiges van de boomen had gegêten; dat ie op 'n tabakspiantoazie was gewêst, moar van al de tiegers en slangen en iesbeeren, die 'r krek as hier de honden en kiepen langs de stroat kuijerden, zoo benaauwd was geworden, dat ie was weggelooopen en, umdat 'r geen okkoazie met 't schip was gewêst, noar hier gemarsierd was, dat ie'r nog de bloar' van onder de voet' had. Dat ie voorders giesteren mergen te D. in 't Fortuin was oangekommen, woar ze hum getraktierd hadden en dat ie - bij hier en gunter - zo'n verlangst noar zien jungske had gekregen, dat ie toch op weg was gegoan, moar, muu as ie gewêst was, onderwêges most zin neêrgevallen.

Zoo schandoalig had Deine-Meu nooit gedocht dat 'n mins liegen kos.

Op een eenvoudige maar niettemin ernstige wijze bragt zij den man onder het oog, dat zij de volle overtuiging van het leugenachtige zijner woorden had; vermaande hem dringend, om toch te bedenken, hoe hij - misschien reeds binnen kort - voor den hoogen God zou verschijnen, woar 't geen gekscherren meê was en die geen leugens versting; dat ie toch zou denken hoe goed alles was toen zien overledene Geurtje nog lêfde, umdat ie toen met God was gewêst en in vrede zien brood had; dat ie God most bidden um vergêving en kracht um den booze uut te roeijen, en heer most goan, went, dat Paul, dien zij van jongs af veur hum leerde bidden en - onbekend met zien voaders lêvenswandel

gebleven, - had oangemoand hum in zien geist lief te hebben, zoo as n' kiend beheurt; dat Paul zou motten graauwen van 'n voader die zich zoo misdroeg en die ie onwêtend, eiges, as 'n dier in 't hok had gedragen.

‘Graauwen zou....!’ riep Teunis in woede, en hij

[p. 110]

keek zóó lijk, dat Deine-Meu noar de vuurlêpel zag... maar, eensklaps nam zijn gelaat een andere plooi aan, en, digter op Deine toetredende, zeide hij zacht:

‘Deine, heur is! loa'k zin wa'k wil, wat kan 't schêlen, moar gij bint de mins die me helpen kunt; 'k het niet zóóveul um van te lêven,’ en Teunis toonde zijn vlakke hand; ‘a'j gevuul in 't lief hebt, dan zu'j Pauls voader, die de jong in 'n soes oan ou afsting, niet op dreug loaten. Heur is: ik weet ge bint riek, ge hebt van den deze...’ en hij schoof vinger en duim beteekenend over elkander, ‘ge bint oud, Deine, en ik bin moar 'n joar of tien jonger; d'r was 'n tied Deine, toen 'k oe lief had.’ Teunis grinnikte. ‘Zeg, Deine, a'j mein nou is gleuven wou, da'k ou nog lief heb... zeg, Deine... hê! hê! hê!... Ge bint toch veur Paul as 'n moeder... hê! hê! hê!... en Deine! bin 'k zien voader dan niet? as 'k nou is noast oe op 't Uiversnest bleef? hê! hê! hê! zeg... zeg...’; doch ter naauwernood had de ellendige man zijn laatste ‘zeg’ uitgesproken, of de oude vrouw begon van verontwaardiging en van overspanning, door deze vreemde ontmoeting veroorzaakt, zoodanig te beven, dat zij zich aan de leuning van haar stoel moest vastgrijpen, en alleen de woorden: ‘Weg, weg! oakelik mins!’ kwamen haar over de lippen.

Paul, die Deine-Meu's boodschap had volbragt, keerde met Anneke, die de koperen kan vol warmen room droeg, vrolijk huiswaarts. Wat zij te zamen spraken hoorde niemand, moar dat Anneke hoast zoo rood zag as 't rooije duukske dat ze um den hals had, dat zag Gijs van Reinderts wel toen de twee veurbij kwiemen, en ze over en weêr mekoar ‘ge merrege’ zeejen.

Na het vonder van 't Uiversnest te zijn overgegaan kwamen de jongeliêden, den boomgaard volgende, langs de voorzijde der boerenwoning, en, juist sloeg Anneke den hoek om, ten einde de roomkan in 't melkkamertje - dat in 't achterhuis bij de deel was - te brengen, toen

[p. 111]

Paul bleef staan, umdat 't krek was asof ie binnen geschraauw heurde.

Met onweerstaanbare kracht werd de jongman tot het voorraam der keukenkamer teruggetrokken, om naar binnen te zien wat er gebeurde, doch - het bloed steeg hem met

geweld naar het hoofd, toen hij daar binnen een man ontwaarde die voor Deine-Meu's geopend kammetet sting, terwijl de goede oude, lankuut op den grond lag.

Geen twee seconden later bevond Paul zich - door de voordeur naar binnen gestormd - in het vertrek en tegenover den man dien hij den vorigen avond bij het schijnsel der lantaren niet herkende. Toen, neen toen herkende hij hem niet, maar nu... nu door het heldere daglicht beschenen, nu... ja nu, ondanks de jaren die er verliepen sedert hij hem voor de laatste maal zag, nu herkende hij hem terstond, en kwam hij tot zekerheid, dat de beschonkene van den vorigen avond, dat hij die Deine-Meu moest hebben overrompeld en thans zijn hand naar het hare uitstreckte: de man was voor wien de oude vrouw hem - Paul - leerde bidden, voor wien zij hem, ondanks de treurige herinneringen der jonkheid, liefde had ingeboezemd; dat hij, de nietswaardige: Teunis Dissel....zijn vader was.

Wat er regt voorviel wist Paul niet. Een geweldige stoot op de borst had hem alles doen drêjen en soeselen, maar Anneke.... Anneke, die weinige minuten later de keukenkamer binnentrad, kon een gil van ontzetting niet weêrhouden, toen zij Deine-Meu met de handen gebonden en een prop in den mond, bij de vuurplaat zag liggen, terwijl Paul, eenige schreden van haar af, doodsbleek tegen den kant van het geopende kabinet stond.

In de eerste verwarring wist het meisje niet, wat ze gelooven, nog minder wat ze doen moest.

‘Deine-Meu! Paul!’ riep ze eindelijk, ijde terzelfder tijd op de oude vrouw toe, trok den doek uit haar mond en, hare krachten inspannende, tilde zij haar op haar gewonen stoel, terwijl ze luidkeels schreeuwde: ‘Geurt! volk! volk! help! help!!’

Paul, eenigermate van den stoot dien zijn vader hem

[p. 112]

toebragt bekomen, sloeg door het geroep gewekt zijne oogen op, en het meisje zulks bespeurende riep weder, terwijl de tranen haar in de oogen sprongen: ‘Paul! Paul! um Gods wil, wat hei'j gedaan....?’

Maar Paul.... antwoorden kon hij niet; dof zag hij op zijn Anneke en op de oude vrouw neder, en toen hij de laatste alsof ze dood was in den leuningstoel zag zitten, toen schoten ook hem de oogen vol en hokte hij met pijnlijke stem de woorden: ‘Anneke... zeg... z' is toch... niet... dood?’

Dood! neen, Gode zij dank! dood was ze niet, maar toch, nadat Anneke ter deure was uitgesneld om het volk, dat met Geurt aan 't hoofd achter de kleine schuur aan 't mesten was, ter hulp te roepen, en men met vereenigde kracht wel een half uur was bezig geweest om de oude van hare bezwijming te doen bekomen, opende zij wel de oogen, maar beval de dokter - die, even als de burgemeester, in allerijl door Geurt op 't Uiversnest was ontboden - dat het volstrekt noodzakelijk was de vrouw terstond naar

bed te brengen en met rust te laten, tot dat hij droppels zoude bezorgd hebben welke zij dadelijk gebruiken moest.

Terwijl de docter zijn bevelen gaf, bleef de burgervader niet stil. 't Was zijn pligt om terstond te onderzoeken, wie de persoon van Deine Woesting in dien toestand gebragt en tevens, wie had onderstaan het kabinet los te breken, waarvan het de duidelijkste sporen vertoonde.

Na al hetgeen Geurt verhaalde, besloot de hulp-officier van justitie, dat, óf de persoon die in 't geitenhok geslapen en zich in allerijl uit de voeten gemaakt had, óf de jongman, die bij Deine werd gevonden en die zoo strak en akelig bleef kijken, de dader moest zijn; maar, luid snikkende viel Anneke voor den edelachtbaren man op de knieën, toen Paul met een schijnbare kalmte, tot aller verbazing had verklaard: dat hij alleen de schuldige en oanteijer van Deine Woesting gewêst was.

‘Bij God! nee... da's onwaar!’ riep Anneke, terwijl haar de tranen het spreken belemmerden. ‘Paul....

[p. 113]

nee.... zeg dan... dat 't niet is. Paul, hoe zou 't meugelik wêzen... gij, die onderwêges nog van Deine-Meu as 't beste mins op de wereld hebt gesproken. Nee, nee, Paul het niks gedoan; as hie 't gedoan het, dan zie 'k eiges schuldig. Paul! Paul! zeg dan dat ge rein zint, zeg dat die kerl 't gedoan het. Woarum zou'j liegen um 'n smêrlap vrij te sprêken...?’

In weêrwil van Paul's verklaring, was zijne zelfbeschuldiging bij nadere overweging, zoo ongegrond bevonden, dat een voorloopige inhechtenisneming zelfs door den burgemeester als geheel onnoodig werd beschouwd, terwijl de woorden van Deine, die nog denzelfden middag tot haar bewustzijn terugkwam, den jongen van alle verdenking onthieven, ofschoon zij volstandig bleef weigeren, den naam van hem te noemen, die haar laatste kracht gebroken en heur levens-avond, door schandelijk geweld, had verdonkerd.

Deine-Meu had meer gevoel dan de meeste menschen wisten; want, had de zoon zich gaarne voor den vader opgeofferd, zij had de aanklaagster van haar vijand niet willen worden, van den man wiens kind ze lief had.

Doch in weêrwil van Deine-Meu's grootmoedigheid viel de grijze booswicht, die zich door een overhaaste vlugt had pogen te redden, nogmaals in de handen der waakzame Justitie en zat hij, vier weken na het voorval op 't Uiversnest weder achter tralies en sloten, nog wachtende op de uitspraak der regters wat het loon voor zijn misdaad zou wezen.

Was 't voorheen vrolijkheid op 't Uiversnest geweest, die vrolijkheid had voor een doodelijk iets plaats gemaakt. Deine-Meu was erg krukkerig. Halve dagen was ze te bed en met den notaris had ze alles krek afgedoan, as of ze vuulde dat 't op 't eind liep.

Paul had in den aanvang geen rust noch duur gehad. Gebukt onder het leed dat zijn vader veroorzaakte, had

[p. 114]

hij den boer op gewild: went, hie meinde dat ielkeen hum d'r op oanzag.

Deine's liefderijke en bemoedigende woorden hadden hem wel is waar tot blijven gedwongen, maar toch, hij was niet meer 't geen hij geweest was. Niet vrolijk, niet handelend, niet kloek in 't werken; neen, hij kon zoo oakelig wit zien, en zoo somber henloopen, en zoo weinig êten, en, as Anneke hum toesprak, zoo beduusd kieken. Waarom.....? Omdat Paul weldaden genoot van haar, die door zijn eigen vader ellendig en zwak werd; omdat hij het kind was van hem, die door God en de menschen werd veroordeeld.... Veroordeeld! 'O God, wês hum genoadig!'

Anneke....? Ja, ook zij zag er bleek en betrokken uit. De goede, lieve Deine zoo anders as anders, zoo sukkelend en zwak, en Paul, de jong woar ze zoo zielsveul van hiew, zoo somber en stil - 't was oakelik! Niet als vroeger keuvelde hij met haar over 't geen ze zoo gaarne hoorde. As ze kwam, dan liep ie vort, en as ze hum vroeg om te helpen in dit of in dat, dan deê ie 't wel, en dan zei ie wel, dat 't mooi of slecht weêr was, of dat 't loat, of vroeg, of koud, of werm was, maar - van 't geen ze zoo gaarne hoorde, neen, daarvan sprak hij geen woord. Alles was veranderd, en, als ze 's avonds voor haar bedsteê gekniêd tot God sprak, dan gingen heur oogen dreug digt, moar, nat gingen ze weêr open.

Alles was veranderd: deur spullen en dinksigheden had Geurt de bouw knecht ook weinig schik meer. Dat sombere en triestige is aanstekelijk en, was het vroeger nooit zijn gewoonte geweest om veel te zeggen, Willem en de andere errebeijers hoorden nu bijna niets meer dan 't geen ze om te werken vernemen moesten, en, êten en drinken deejen ze dus wel as 't tied was, moar oarigheid - nee, dat hadden ze ook niet.

Alles was veranderd: Kees, de hond, gromde veul meer dan vroeger; misschien, omdat ie minder dikwijls door Anneke gepoetst werd en het dier de poets noodig had, of misschien omdat ze nooit meer zeejen: 'Woar is Kees

[p. 115]

dan, woar is de hond dan....?' 't Was - alsof 't vee niet zoo vet wier as vroeger; misschien, omdat het oog van den meester het beest vet maakt en - 't oog van den meester weinig over 't vee liep.

Alles veranderde, en zelfs de kallekoeven liepen zoo triesterig, misschien, omdat ze niet zoo als vroeger, op tied d'r beheuren kregen.

‘Waar goa’j heer, Paul?’ sprak Anneke op zekeren morgen toen zij den vriend reeds zeer vroegtijdig in zijn zondagsche kleeding ontmoette; ‘t Is toch geen merktdag in stad, of goa’j noar de B'sche karmis toe....?’

Paul lachte pijnlijk, en stilstaande zag hij het meisje eenige oogenblikken zoo vreemdsoortig aan, dat Anneke er beduusd van werd, eerst de oogen nedersloeg, maar ze toen weder tot hem ophief en treurig zeide: ‘Och, Paul, 't is mien tegenwoordig zoo duuster.’

‘Joa, Anneke, 't is mien ook duuster,’ antwoordde de jongman, ‘t is mien zelfs dukkels zwarter as zwart....’

‘En 'k weet soms eiges niet wóárum 't hart mien zoo sloan kan,’ hernam het meisje: ‘went Deine-Meu is wel krukkerig, moar arger is ze toch niet.... en gij....’

‘Ikke....?’ zeide Paul.

‘Gij....!’ herhaalde het meisje, maar hokte en drukte het voorschoot voor hare oogen.

‘Nou, Anneke, wat zou 'k dan....?’ sprak Paul op een zoo zacht goedigen toon, dat Anneke geheel van streek raakte.

‘k Weet.... niet.... Paul,.... 'k weet niet,’ klonk het hokkend, ‘ge zint wel.... goed.... ge zint wel.... moar.... moar....’

‘Schei uut, Anneke, schei uut....’ sprak Paul gevoelig, terwijl hem mede iets vochtigs in de oogen kwam. ‘A’j zóó sprêkt, dan wor’k zoo roar; zóó.... nou.... schei dan uut toch, en zeg wat oe schort?’

[p. 116]

‘Och, Paul..... zie.... zie.... dat’j niet meer.... zint as vroeger; da’j nooit meer sprêkt as.... vroeger, da’k gleuf, da’j alles.... alles vergêten hebt, en oe gang goat zonder woord of um te zien....’

‘Vergêten, moar wat dan vergêten....?’ sprak Paul, alsof hij niets begreep.

‘Mo’k.... mo’k.... 't dan.... zeggen....’ snikte Anneke luider: ‘Paul.... da’j mien losloot.... da’j.... da’j.... da’j mien niet meer lief hebt....’

‘Wát zeg ie!’ riep Paul, wien deze beschuldiging pijnlijk door de ziel sneed, en op het meisje toetredende en haar hand in de zijne nemende, zeide hij op hartstogtelijken toon: ‘Anneke, zou ie dat van mien denken....?’ maar eensklaps zich bezinnende, hervatte hij, terwijl zijne stem iets onuitsprekelijk droevigs bekwam: ‘Anneke heur.... Ik had oe lief as mien lêven, en nog, zelfs nou nog, zou 'k.... moar nee; Anneke.... Anneke heur is: 'k zie in de letste tied strakker gewêst, da's woar, moar begriep ie dan niet, dat mien 't gemoed ook voller as vol is. Anneke, zie 'k dan niet de zeun van..... van 'n mins, die 't lêven van oe meue, mien weldoenster, de goeije Deine, het geknot en geknakt.... zie 'k niet de zeun van 'n man, die 'k in 'n ander deil van de wereld docht, en lief had umdat Deine-Meu leerde, en in den biebel steet, da'j oe vader en moeder zult liefhebben, moar die, in steê van dóár, in 't gevangenhuus zat? Zie 'k niet de zeun van 'n mins, die op stond van kwoad tot arger kwiem en die 'k giesteren.... oavend.... heurde' .... maar de goede jongen begon zoo luid en akelig te huilen, want de verschrikkelijke waarheid wilde hem niet van de lippen... dat zijn vader op een schavot zou worden te pronk gesteld.

Anneke door deze uitbarsting verschrikt, bad en smeekte, dat Paul toch bedaren en spreken zou; maar Paul kon niet bedaren; alleen nog pakte hij het meisje met beide handen om den hals, drukte haar eenige teedere kussen op de wangen waarlangs tranen biggelden; trok toen een papier uit zijn buis waarop een afscheid aan

[p. 117]

Deine-Meu geschreven stond, stopte het Anneke in de handen, en - toen het meisje eenige oogenblikken later door het tranenfloers heen, naar den vriend zag..... toen..... hemel! toen was hij er niet, en - binnen niet, en - boven niet, en - in den bongerd niet, en niemand had 'm gezien, en Kees de hond kwam met de stert tusschen de been' 't erf op en jenkte, krek, as of ie met geweld naar huus was gejoagd.

De middagzon van October bescheen ook de hoofdstad der provincie en lokte den stedeling naar buiten om nog een schoonen herfstdag te genieten, toen Paul Dissel de straten doorkruiste, niet wetende waar hij zich aan moest melden om tot de uitvoering van zijn plan te geraken.

Hij liep. Mooije koetsen rolden langs hem heen, en 't was hem haast te veel om uit den weg te gaan: wat schêlde't of 't over 't lief goeng.

Mooije juffers en heeren met allerlei kleuren gingen hem voorbij, en in de winkels waarop hij toevallig den blik sloeg, zag hij geglinster en prachtigs meer as meer; maar... 't gezigt dat hem uit vroegere dagen voor den geest zweefde, was hem heerlijker dan 't geen hij daar aanschouwde, en dat gezigt was:

'n Mooije zomeravond, toen hij onder den eik met klein Anneke op den bungel zat, en - Deine-Meu bungelde.

Een oud en gebrekkig man sprak hem om een aalmoes aan, en Paul gaf werktuigelijk een groot deel van het weinige dat hij met zich nam - want, zijn gespaarde penningen liet hij op 't Uiversnest achter - maar dacht tevens: dat die ouwe stumper niet zóó ongelukkig als hij was; en eindelijk, toen een groote, zwarte wagen waarop 'n groot zwart ding stond, hem langzaam stappende tegenkwam, toen dacht Paul: dat 't bêter doarin, as d'r uut was.

Nog eenigen tijd liep Paul voort, tot dat hij ten laatste aan een groot, een zeer groot huis met een hooge

[p. 118]

stoep kwam, waarvoor een schildwacht op en neêr ging.

Paul beschouwde het huis, en eindelijk zich vermannende, vraagde hij den soldaat, of in dat huus een van de heugsten van de soldoaten woonde, went dat ie hum sprêken most.

‘Als je 't weten wilt, schel dan maarr,’ antwoordde de schildwacht grimlagchend, en draaide de boerenknaap zijn rug toe.

Paul aarzelde weder, beschouwde het huis nogmaals, zag de schel hangen, trad eindelijk de stoep op... en schelde.

De man die de deur opende, zag er ook al tamelijk soldaatachtig uit, maar op Paul's vraag, of de Kerperoal of de Miejoor t'huus was, kreeg hij kort ten antwoord: ‘Ik ben cipier. Wat mot je...?’

‘O, zoo! sepier van de militeeren;’ zeide Paul, ‘dan wou 'k oe zeggen, da'k as soldaat noar d'Oost wou. Umda'k er een buuten zag loopen, meinde ik al, da'k hier wel teregt zou wêzen.’

‘k Weet niet wat je reutelt,’ klonk het bescheid, ‘ik hou me met geen gekheid op; als je lust hebt om met de tralies kennis te maken, dan ben je teregt, maar anders.....’

‘Tralies...! tralies...!’ stotterde Paul, en eensklaps kreeg ie zoo'n oakelikke scheut deur zien lief, dat ie zoo wit als een doode werd.

‘Nog wat...?’ vroeg de cipier, terwijl hij Paul niet vriendelijk aanzag.

Pijlsnel vlogen verschillende denkbeelden den jongeliug door het brein... Zou 't hier dan de plaats wezen waar hij was... hij, die... als een uitvaagsel der menschheid bewaakt werd...? Was dit het gevangenhuis waar de ongelukkige vader leefde, dien hij nimmer... nimmer zou weêzien... zelfs... as 't zóó bleef... niet in den hemel?

‘Nog wat...?’ klonk het voor de tweede maal, en Paul daardoor gewekt, vraagde haastig: ‘En voader, zit ie ook hier...?’

‘Da's best mogelijk,’ klonk het antwoord, ‘als ik maar aan je neus kan zien wie je vader is?’

[p. 119]

Het kostte Paul heel wat moeite om de namen: ‘Teunis Dissel,’ uit te brengen, maar, toen hij ze genoemd had en de woorden van den cipier hem in de ooren klonken: ‘De oude van te pronk en vijftien jaar die de schavotkoorts heeft, is dat je vader?’ toen was het den jongen wel weder, alsof hij een messteek door 't hart kreeg maar toch, ja, hij smeekte, om hem - al ware het slechts weinige minuten - te mogen zien en te spreken, misschien, misschien! dat hij hem dan nog éénmaal zalig wederzag.

't Had heel wat in eer het den zoon vergund werd zijn schuldigen vader te ontmoeten, en, reeds daalde de avond toen Paul, met hoog verlof, doch met een angstig kloppend hart, het sombere verblijf binnentrad, waar Teunis Dissel, krank naar ligchaam en ziel, op zijn schamel leger nederlag.

't Valt moeilijk Paul's gevoel te beschrijven, toen hij daar bij hem stond, bij den man die hem als kind in de zonde geleid en hem verkocht had, maar voor wien de brave Deine hem leerde bidden; voor wien zij hem liefde had ingeboezemd, ofschoon hij getoond had die liefde onwaardig te zijn. Hij zag hem daar liggen: den zondaar, den veroordeelde - zijn vader!

‘Wie is doar...?’ klonk het eensklaps van het leger; ‘is de beul doar... of...’ en Paul, door die stem gewekt, trad met meer vastheid dan men zoude verwacht hebben op den ongelukkige toe... en sprak: ‘Voader! ik bin 't...’

De man op het leger wendde zijn bleek gelaat naar den spreker en toen... toen rilde hij, en wierp zich op de andere zijde.

‘k Zie Paul, voader,’ hernam de zoon, en vervolgde, schoon zijne stem van ontroering beefde: ‘k wou oe nog zoo gern is zien eer da'k weggoai; bi'j niet wel, voader....?’

‘Goa moar heer; 't brandt mien in 't heufd;’ was het antwoord.

‘Och! 'k wou ou zoo gern zeggen da'k altied veur oe

[p. 120]

gebejen heb,’ hernam Paul, ‘en da'k nog veur oe bidden wil, voader.’

‘Bidden!’ zei de man, ‘loop heer, doar he'k wat oan.....’

Paul begon sterker te beven, maar hernam: ‘Ik kan ou alles niet zeggen wa'k denk en in 't gemoed heb, moar één ding dat wee'k toch, da'j bidden mot eer da'j starft, of anders....’

‘Starven....!’ herhaalde de vader, ‘wie zeit ou da'k starven zal...? Mien heufd....! mien heufd!’....!’

‘Och voader, dat weet ie zoo goed as ik,’ hernam de zoon, ‘starven mot ielk mins, en de ouwe motten 't erste.’

Het scheen wel alsof het denkbeeld van sterven den zondaar nimmer zoo akelig had toegeschenen dan in dien oogenblik. Strak vestigde hij zijn doffe oogen op den zoon, die als een engel Gods tot hem werd gezonden, en eenige malen riep hij met een akelige stem: ‘Starven.... starven!’ en daarna: ‘o God! o God! help mien! help!’

Wij zullen niet woordelijk vermelden wat Paul verder tot den vader sprak dien hij zoo gaarne voor de eeuwigheid redde, want wij betwijfelen zeer, of de boerentheologie, die Paul deed hooren, wel ieder zou stichten die de vriendelijkheid heeft ons eenvoudig verhaal te doorloopen. 't Bleek uit alles wat de jongman sprak, dat hij geen flaauw denkbeeld van het onderscheid had, hetwelk er tusschen het licht van Dordt en het Noorderlicht bestaat. De goede jongen was een schrale theologant en daarom was hij in zijn eenvoudige redenering nu eens schrikkelijk Noordsch, en dan weder ijselijk Dordtsch en wanneer men hem van zijn heilige moeder Geurtje had hooren spreken, die in den hemel ook wel zou bidden, dan zoude er nog al meer verwarring in zijn redenering zijn bespeurd geworden; maar - wat den jongman in stelsels ook vreemd bleef, één ding was hem helder: God nam den zondaar aan, den berouw hebbenden zondaar! dát leerde Jezus; en, toen de zoon ten laatste naast de kribbe des vaders op de knieën viel, en de hand van den schuldige met warmte vatte, en riep: ‘Toe voader, zucht

[p. 121]

nog ens.... God heurt ou geerne zuchten. Toe, toe voader! gleuf toch wat Deine-Meu dukkels zeit: ‘'n mins is 'n mins, moar God is God; en as 'n zondaar bidt, dan greint God; en as ie dan wil opstoan, dan griept God 'm bij de hand. Voader, bid dan... as te belieft, voader; misschien dat 't merrege of overmerrege te loat is;’ toen..... toen lachten Gods engelen in den hoogen hemel.

Een half uur nadat Paul deze laatste woorden sprak waren er reeds twee geneesheeren in het kerkerhok van Teunis Dissel; één voor de ziel, één voor het ligchaam.

Teunis had gezocht en Teunis had gebeden....., gebeden, het korte gebed: ‘God!’ en 't was alsof de Hemelvader het kind wilde loonen, voor hetgeen hij aan den vader deed. De schande, welke de laatste moest ondergaan en welke den zoon had doen besluiten om een land te verlaten, waar men hem zou nawijzen als het kind van een die op dat oakelikke rooije ding - dat 's merkdages op de merkt ten oanzien van alle boeren stond - was oan de poal gesteld: van die schande zou hij bevrijd worden, went Teunis was harder ziek dan de cipier gedacht had; ja, nog in dienzelfden avond sprak Teunis voor de laatste maal woorden die niet, zoo als later, van ijhoofdigheid getuigen, en vouwde Paul

dankend de handen, went, voader had gezeid: ‘Vergêving Paul... vergêving Deine..... vergêving God?’

En twee dagen later was Teunis Dissel niet meer.

De geneesheer voor 't ligchaam had 's mans leven niet voor een ellendige toekomst kunnen bewaren.

God dank!

De geneesheer voor de ziel had met den zoon gesmeekt: ‘God, die eenmaal in allen alles wilt zijn, neem hem in genade, amen!’

Teunis Dissel was gestorven, en Paul! o hoe bonsde het hem van binnen, hoezeer verlangde hij aan Deine-Meu die laatste woorden van haren belediger over te brengen; hoezeer wenschte hij nog eenmaal dat woord vergeving te doen hooren, hoezeer wenschte hij... haar...

[p. 122]

ja Anneke nog eens te zien, Anneke die hij in drie dagen niet zag.

Anneke....! Deine-Meu....! Nog ens veur de letste keer noar 't Uiversnest, en dan... vorrt... of... (de groote schande was uit den weg)... of... en Paul bragt de hand aan 't hoofd en... tranen liepen hem over de wangen.

Lezer! 't is vijftien jaar geleden dat Paul de woning zijner pleegmoeder verliet, om zoo als wij zagen, de ziel zijns vaders meer nabij den troon des Eeuwigen te voeren. Vijftien jaren zijn er verlopen, en wilt gij weten wat er sedert dien tijd op 't Uiversnest voorviel, treê dan met ons de keukenkamer binnen en zie - de ruim dertigjarige huisvrouw, de blonde Anne, hoe ze naar de bedsteê gaat en de twee blonde jongens, van twaalf en veertien jaren, een kus op het voorhoofd drukt; hoe ze moeders evenbeeldje, het negenjarige Deineke, uit de kribbe neemt en mokkelt dat het een lust is, en daarna haar Paul - den gelukkigen vader - het kinderkopje, met de woorden: ‘Paul, wi’j ook is,’ toesteekt, waarop ook deze het kleine hoofdje met de beide handen vat, en het molletje zoent, veur 't munje, voor 't mollige munje.

Zie, Anneke legt het kind weêr in 't kribje, en nadat ze de breikous heeft genomen, zet ze zich in 't schemeruurke bij de vuurplaat, en Paul zet zich naast haar, en - hij vat zien beste wiefke krek um 't lief as toen ie met Anneke op den bungel zat en Deine-Meu bungelde. En, denkende aan den bungel, noemt hij den naam van haar, die den band der jongelieden zag leggen, doch kort daarop henen ging om - mogt het zijn! - vereenigd met de haren - welligt ook met Miechel, die in Rusland bleef - in een betere wereld, tot een eindelooze volmaking te herleven. Hij noemt den naam van haar, die meer gevoel had dan de menschen geweten hadden;

van haar, die een kind redde uit de handen van een onwaardigen vader; van haar, die dat kind opvoedde om dien vader nog ten eeuwigen zegen te worden; van haar, die God lief had en den vijand vergaf, en twee zielen op aarde gelukkig maakte om voor eeuwig gelukkig te zijn. Paul noemde den naam van haar die hij lief had en wier nagedachtenis hij zegende; van haar, die het verstaan had: dat een verwaarloosde jeugd een ouderdom van schande wordt; van Deine, wier stof rustte in den akker Gods, maar wier ziele woonde in den hemel.